

Gran og anden julepynt

Af Morten Falmer-Nielsen

Hvert år i august-september måned tændes julelysene i danske kirkegårdslederes og andre medarbejders øjne, for nu er det tid til at tænke i granrøntbaner. I hundredevis for ikke at sige i tusindvis af tons gran bestilles, og inden længe er det tid til, at arbejdet skal planlægges og iværksættes.

Granudsmykningen er et arbejde, som der ses frem til hvert år med forventning, spænding og måske en smule nervøsitet. Er grankvaliteten i orden, hvordan arter vejret sig, og bliver medarbejderne nu syge i den pressede sæson. Granen skal jo være på til tiden.

Når medarbejderne som regel ser frem til arbejdet, som jo både kan være vådt og koldt, tror jeg det hænger sammen med, at man her udfører et selvstændigt stykke arbejde, og at man kan se resultatet med det samme.

I modsætning til mange andre ydelser er det som regel den sidste ydelse, der forsvinder fra kirkegårdens ordrekartotek, når der skal prioriteres i privatforbruget. Gravstedet kan så godt ligge halvforsømt resten af året, men til jul må der gran på.

Hvor stammer traditionen da fra?

De gamle, som nu ikke er længere, men som var med i en kirkegårdsudvikling, vi nu kun ser den blege skygge af, fortalte at "granpyntningsindustrien", som vi kender den i dag, er et resultat af en bevidst indsats fra flere sider og på flere fronter.

Oprindeligt var det traditionelle familiegravsted jo ofte hegnet af gitre, som senere blev erstattet af hække. Anlægget var enkelt: Et monument, måske et enkelt træ, roser og sirligt revet grus eller ral. Roser kan som bekendt være frostdødsomme, så hvad var mere naturligt end at dække dem eller pakke dem ind i granris, men megen anden granpyntning var ikke brugt.

På de store kirkegårde blev man efterhånden trætte af roserne og de enkle gravstedsanlæg. Man forsøgte derfor at markedsføre nye anlægstyper på gravstedet, hvor

først og fremmest hele det store sortiment af stedsegrønne træer og buske, men også forskellige stenbedsplanter og stauder, indgik. Gravstedsanlægget antog mere og mere karakter af en lille have.

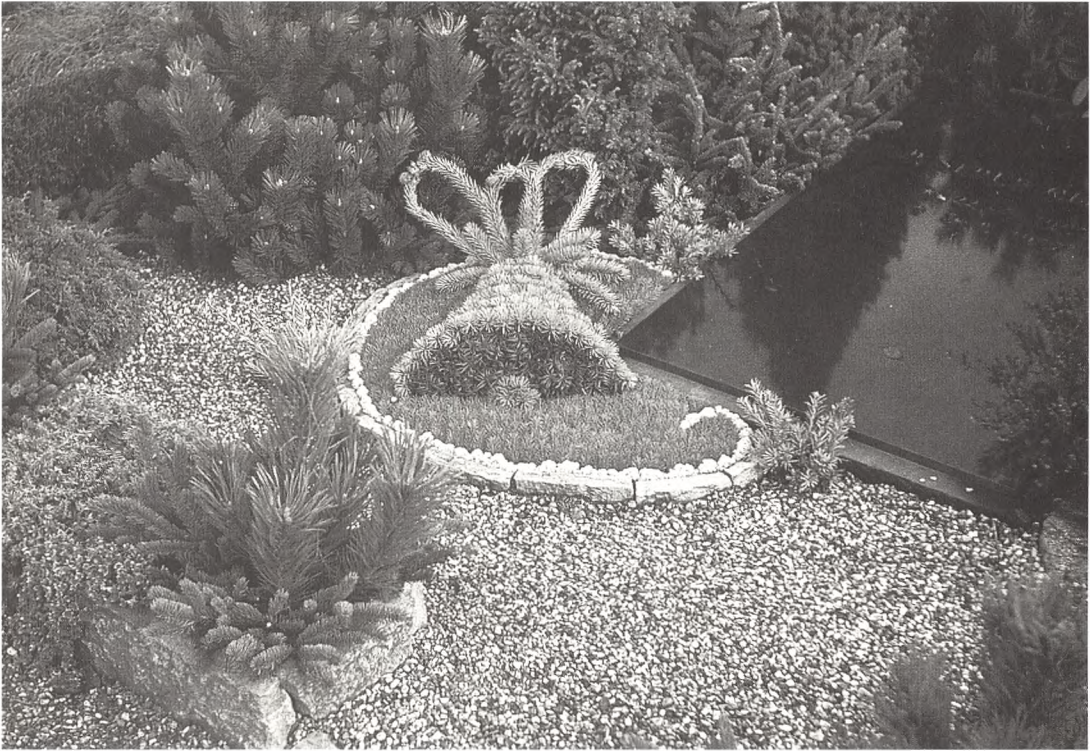
Arbejdsløsheden var høj i 30-erne, og man forsøgte - som i dag - at iværksætte forskellige beskæftigelsesfremmende arbejder. Så vidt jeg er orienteret, blev "Fællesrådet for Have og Landskab" oprettet først og fremmest med det formål at skabe arbejde til de mange arbejdsløse inden for den grønne sektor.

På kirkegårdene havde man oparbejdet en stor virksomhed med anlæg og vedligeholdelse af de nye gravstedsanlæg, men når man nåede 1. november, var arbejdet stort set slut, og mange gartnere blev afskediget for resten af vinteren.

På det tidspunkt var alle kirkegårdsledere - på nær nogle få kommunalt ansatte - og alle landsbygravere entreprenører, så ledelse og ansatte havde en fælles interesse i at skabe et nyt marked med nye indtjeningsmuligheder for såvel entreprenørerne som deres ansatte. Man begyndte så at udvikle og markedsføre granudsmykningen.

Eksempler på kunstfærdig grandækning fra 1960'erne.
Fotos: Helmer Hansen.

Det slog åbenbart vældigt an, og der var nu arbejde ihvertfald til jul, og forårssæsonen begyndte også tidligere end før, for nu skulle granen jo også tages af og køres bort.

Grandækning og granpyntninger

Man havde et stort sortiment at tilbyde spændende fra grandækning, granpyntning til ekstra-pyntning og ekstra-pyntning med spidser. Rødgranen var som i dag grundmaterialet suppleret med bjergfyr og hvidgran, men de helt fine havde også ofte blågranspidser lagt i sirlige borter, tæpper eller andre mønstre. Den slags pyntninger ser man da stadigvæk visse steder, men der bliver længere og længere imellem dem.

Jeg tror, at den form for granudsmykning, som vi kender i dag og som er en videreførelse af den tradition, vore forfædre skabte, snart er en saga blot. De store kirkegårde har i de senere år forenklet udsmykningsarbejdet væsentligt, for nu er man næsten i den modsatte grøft personalemæssigt. Der er ikke medarbejdere nok til at udføre arbejdet, og på trods af at publikum holder fast i traditionen, er der trods alt en grænse for, hvor meget man vil ofre på den.

Forstfolkene fortæller os også, at rødgranen er ved at uddø, og at det bliver vanskeligere og vanskeligere at skaffe de mængder, som kirkegårdene aftager, ihvertfald i en kvalitet som vi vil betale for.

Hvidgranen er de allerfleste steder ude af sortimentet netop p.g.a. den ringe kvalitet.

Et andet og nyere problem er de store affaldsmængder. De mange hundrede, nydeligt bundtede tons gran skal køres bort igen, og de fylder bestemt ikke mindre efter at være klippet i stykker. Affaldsudgifterne er noget, man skal regne med i vore dage.

Så kan man jo bare nedbringe/findele affaldet på stedet og derved få et produkt, som kan finde anvendelse til jorddækningsformål eller kompostering, men desværre tror jeg nok, de fleste må erkende, at når man har gjort dette i en 4-5 år, så aner man ikke, hvad man skal stille op med produktet på en almindelig dansk kirkegård.

Nytænkning - ædelgran erstatter gran

Jeg tror derfor, at man nu er nødt til at tænke i nye

baner, så at sige at vende traditionen på hovedet og næsten begynde forfra.

Jeg forestiller mig ikke, at man vil begynde at hegne gravstedet med gitre og plante roser, men at man ændrer på det produkt, man tilbyder som udsmykning af gravstedet til julen.

Grangrøntleverandørerne har i årevis forsøgt at få kirkegården til at udvide det traditionelle sortiment med forskellige former for ædelgran.

Nordmannsgran er én af dem. Den har mørke, glansfulde nåle, en stor dækkeevne, men ikke det liv som en god rødgrankvalitet har.

På trods af at jeg selv finder en almindelig rødgrandækning, der tager hensyn til og udnytter gravstedets anlæg, allersmukkest, vil man på Gentofte Kommunes kirkegårde fra sæsonen 1994 følge andre kirkegårdes eksempel og alene tilbyde udsmykning med nordmannsgran og den korte nye bjergfyr.

Dette skyldes flere forhold. Rødgrankvaliteten har været meget svingende de sidste år og ofte så ringe, at den har været uanvendelig til formålet.

En betydelig reduktion af personalet gør, at det er meget problematisk overhovedet at nå at foretage de gammeldags udsmykninger. Affaldsmængden er enorm og udgifterne tilsvarende høje.

Som sidegevinst håber vi på, at megen af den bundplantning, som vi gør os så store anstrengelser for at etablere, vil have bedre overlevelsesvilkår med den ændrede udsmykningsform.

Det er vores erfaring, at publikum fokuserer mere på kvantiteten end på kvaliteten af den foretagne udsmykning, og derfor er megen god bundplantning blevet kvalt for at tilfredsstille kundens krav om mere gran for pengene.

I forventning om nordmannsgranens langt bedre dækkeevne og bedre kvalitet regner vi med kun at bruge den halve mængde i forhold til rødgran. Vi regner samtidig med, at arbejdstiden reduceres væsentligt. Og endelig bliver affaldsudgifterne naturligvis også reduceret.

Der tilbydes en grandækning, der typisk udføres som en bort langs gravens sider samt udsmykning omkring planter og i et eventuelt plantebed.

Granpyntning udføres på samme måde, men suppleres med bjergfyr. Alt under hensyntagen til gravstedets anlæg og beplantning.

For ikke at blive skældt frygteligt ud orienteres alle kunderne inden sæsonen, således at de har mulighed for at melde fra, hvis de ikke ønsker det nye produkt.

Andre juleskikke på gravene

Ikke alene granudsmykningen ændrer sig i disse år, men også mange af de udsmykninger, som traditionelt har været knyttet til julen på kirkegården.

Den traditionelle mospude eller krans for slet ikke at sige kors er efterhånden ved at forsvinde, erstattet af andre tegn på at familien har været på graven og mindet den afdøde.

Det kan være juletræer, udsmykket med julepynt, som vi kender det fra stuens juletræ, altsammen bare mini. Forskellige mosdyr som bamser og egerne ses også og endelig lyset, haveblusset eller den lille lygte, der tændes på graven lige op til julen.

Morten Falmer-Nielsen, Gentofte.

Landskabsarkitekt, cand. hort. Kirkegårdsinspektør ved Gentofte Kommunes Kirkegårde.